

Baranyi Ferenc

Hegyibeszéd

**Válogatott versek
1958-1988**

TARTALOM

NAPIREND ELŐTTI FELSZÓLALÁS

MERT HŐSÖK VOLTAK
EGYSZERŰ SZAVAK ANYÁMHOZ

ÖREGAPÁM

HÚGOM

KÁNKÁN

HAJSZA

HAZATÉRÉS

BALLADA AZ ELKÉNYEZTETETT IFJÚSÁGRÓL
JAJ, MIT TEGYÜNK OLYANNAL?

KÍMÉLJ MEG

ROSKADÓ ALÁZAT

MINDKETTŐ EMBERÜL

APÁM

PORVERS

CSÖNDTELENÜL

VALLOMÁS

MEGBOCSÁTOM

STACCATO

SZENT MIHÁLY ÚTJÁN

DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL

DUNA-TISZA KÖZE

VÉRZIK A HÁZ

ÁLDOTT LEGYEN

FOGADALOM

METAMORFÓZIS

HA

VALAMI MINDIG KÖZBEJÖN

HEGYIBESZÉD

HÁROM A TÁNC

LOBOGÓK ÉS DOBOGÓK

A FELTÖREKVÉS BALLADÁJA

REBELLIS '77

HELYZETKÉP A HELYSÉGRŐL

ÍGY VAGY ÚGY

KÖRÖZVÉNY

A MÚLT DÜBÖRGÉSEI

CSOCSOSZÁN EZERKILENCVENÖT NAPJA

A NYOLCADIK AJTÓ

MEFISZTÓTÁGAS

BETLEHEMI CSILLAG

AMÍG-ADDIG

„...ÉS HAMAROSAN A SÖTÉTSÉG”

BORISZ ÉRVEI - KORONÁZÁSOKOR

LÁNY A KÚTNÁL

PAOLO SZERENÁDJA

GALAMBNYI SUHANÁS

THERMIDOR

SUMMÁZAT

KI SZÁMOL EL

UTÓIRAT AZ EVANGÉLIUMHOZ

Napirend előtti felszólalás

A kiadó arra kért, hogy készítsek egy összeállítást pályafutásom első három évtizedének legsikeresebb verseiből. Ezek nem mindig azonosak a legjobbakkal, még ha gyakoriak is az „átfedések”. Mindegy. Minden versemet vállalom, még a sikereseket is... Talán nem érdektelen egy ilyen szempontú válogatás, kiderül belőle, hogy milyen etikai-politikai kérdések izgatták az ún. Kádár-korszak ifjúságát.

Húsz verseskötetem jelent meg eddig, több kitüntetést kaptam, a József Attila-díjtól az itáliai Premio Brianzáig. Legfőbb pályabérem mégis az, hogy a bizalmát egy percre sem vonta meg tőlem a sokaság, amelynek szolgálatát elsőrendű kötelességemnek érzem borzas bölcsész-hallgató korom óta.

Azok a versek, amelyeket az elmúlt hat esztendőben írtam, másik kötetben jelennek majd meg. A rendszerváltás egyébként alkalmat adott arra, hogy mérhetetlen erkölcsi fölényt érehessek számos pályatársammal szemben.

S ebben több a szájalom, mint a megvetés.

Ha három napig is, de volt csoda! Ne kérjék
számon díszpintyeken sasok nagy röppenését,
még akkor sem, ha sast mímel ma - rendszerint
bitorlott szirteken - minden mihaszna pinty.
Pedig hát volt csoda. Volt példa arra is, hogy
szárnytoll söpörte le a mennyboltról a piszkot,
látszóvá téve azt, mit szurtos fellegek
mögötti leshelyén az isten rejteget.

MERT HŐSÖK VOLTAK

Mert hősök voltak, akik egykor
véres csütörtök, vörös péntek
napján zászlóval a kezükben
tüntetni nyílt utcára léptek,
kemény volt harcuk. A mienknél
nem nehezebb, de tűzzel-vett vér
virágával volt ékeesebb harc.

Más a mienk. Más. Vértelen harc,
hitünkkel-tisztuló közegben
küzdünk, noha gyakran nem tudjuk:
mikor? mikor nem? s hol az ellen?
Mert nem ütközet a mi harcunk,
nem támadás ekkor vagy akkor,
hol megszabott helyen s időben
pereg a tűz két arcvonalról,
arcvonalaink száma sok száz
s szétszalad ezer kusza szálra,
gyakran talán rokont kerít be
s ráhurkolódik a barátira,
harcolunk okos hallgatással,
bélelt szóval, daróc-beszéddel,
harcolunk, ha kimért konokság
dobálja szívünk jeges késsel,
harcolunk a mi harcainkra
göggel legyintőkért és ellen,
(bár elfáradva mi is néha
legyintenénk legszívesebben...)
erő minden megértett gond és
gyöngeség, amikor miattuk
szitkozódunk, hitünk elejtve...

Harc, mikor felizzunk a tetre,
s harc, ha seregünk néha tétlen,
a perc stratégiája dönt, hogy
„tétlenség”, vagy tett kell-e éppen.

Munkások, melleteknek régen
hideg szuronyok szegeződtek,
miránk fondorlat csöve sandít
s gyanakvás gyilkol. Ez se könnyebb.

Ha vesztettetek - menthető volt.
Ha mi veszünk - nekünk nincs mentség.

Mert nektek győzni dicsőség volt,
De nekünk győzni kötelesség.

(1960)

EGYSZERŰ SZAVAK ANYÁMHOZ

Anyám mikor templomba hívsz vasárnap
s én nem megyek s arcodra csöpp ború száll:
csak annyit érts, hogy nem megyek veled - most.
S ne értsd meg azt, hogy nem megyek veled - már.

És ments magadban: „Fáradt tán szegényke.
Sokat lumpolt az éjjel. Fiatal.
Vagy sok a munka, tanulnia kell tán.
Hát maradjon, ha maradni akar.”

Bizony, így lesz ez már minden vasárnap,
de mentegess csak, neked kell a mentség,
könnyebb a fiad korhelynek ítélni,
mint elismerni pogánynak a lelkét.

Tudom, te a templom tornyára nézel,
én feljebb látok, fel a Holdra, Marsra,
ez így törvény, de hogyha magyaráznám
nem értenéd, csak bánkódnál miatta.

Anyám, becsaplak rég a hallgatással,
hazug a szám, mert nincs egy szava, érve,
de vétkemért békéd a büntetésem.
S ha volna isten, megáldana érte.

(1959)

ÖREGAPÁM

Kalapos volt szegény öreg. Naponta
négy-öt kalappal lendített a sorsán,
s - ha adni-venni falvak összegyűltek -
árulta őket nagy vásári ponyván.

Néhány kalap - s a lányát férjhez adta.
Sok-sok kalap - s cserép került a házra.
S mikor már fedett fővel járt a környék :
öregapám a lét nyűgét lerázta.

Csendes szerszámaint hidegre tette,
hanyatt feküdt és ráncsal körbesáncolt
szemébe húzta utolsó kalapját.
Megg halt. Csak addig élt, amíg muszáj volt.

(1959)

HÚGOM

Nagyváros, jöjj elébe, fogd meg kezét, ne féljen.
Hisz olyan bátorosan még, mint tanyafény az éjben,
jobb kezében zavartan szorongatja motyóját,
lábai a nagy utat meg-megremegve róják.

Megy a lány, szembe fénynek, siet az egyetemre,
mintha tizenennyolc évnyi múltjától menekedne,
csupasz vidéki háztól, sártól, sivár utaktól,
melyek ködökbe vesznek s egykedvűek, mint az aggkor,
fut malacetetéstől, odahagyja a konyhát,
hol füstök szürke színű nagykendőjükbe vonnák,
fut elmordult szavaktól, nyomába sose érjen,
„hozz be szenet”, „etess meg”, „vízért szaladj”, „tejért menj”!

Húgom halad a járdán, siet az egyetemre,
mintha tizenennyolc évnyi múltjától menekedne,
neonfényt hoz a szél és ijedt szemébe fűjja,
fényes szelekbe térül Baranyi Jutka útja,
befogadja a város, mint óceán a csermelyt.
És több a csönd falunkban. Ismét valaki elment.

II.

Fényes szelek, vigyázzatok,
fúvástok ne vakítson,
tűzet ne oltson röptötök,
de lobogássá szítson,
hogyan Jutka és a többi, mind
- ki szédül még a fényben -
sugártól ittasulva majd
az úton visszatérjen,
s - mint felriasztott denevér -
repüljön messze végképp
sugárzó lépteik elől
a maradék sötétség,
mert van belőle még elég,
de fűjják, egyre fűjják
s elúznak majd minden homályt
a szelek, fények, Jutkák.

(1960)

KÁNKÁN

Hely Kati táncol, hej, Kati járja,
mert Kati, kicsi Kati táncos-lány,
dübörög a vastaps, dübörög a színpad,
reszket a jegenyefa-tákolmány.

Táncdobogásra fájdul a szívem,
bánata tenyeremen elcsattan.
S kicsi Kati járja, legelik alakját,
hej, Kati, de szomorú kedvem van!

Röppen a rokolya, ha dübörög a palló,
s röppen a Kata haja, kifakad aranyló
fürtjei-zuhataga pihe-puha vállán,
s száll a lány a fürtjei árján!...

Fodrai ívén
surran a szoknya,
gyorsul a kánkán
és Kata ropja,
ropja, kerengi,
és vagy ezernyi
férfi szeme sugara tömörül a lábán.

Járja, járja egyre csak,
s kéz a kézzel egybeccsap,
dörrenő a vastaps-orkán,
ráncok árka bodorul a szoknyán,
hej, de szálló, ledér is az a rokolya,
hej, de bántó, kacér a Kata mosolya,
hej, de szálló, hej, de bántó,
fél világért, hitemre, nem adom oda!

(Csönd. Legördült réges-régen már a függöny.
Képeimet tagjaidról összegyűjtöm.
Testet formálok belőlük, szép egészet,
úgy egészben szívesebben szeretnék.)

(1960)

HAJSZA

Csak épp megálltam. Beérsz. Természetes. Örök vagy.
Az esztelen futással az ember néha fölhagy
s megáll egy pillanatra szétnézni: jössz-e még?
Bírod-e még a tempót? S nyugodtan áll odébb,
meggyőződve, hogy jössz még utána, mint az árnyék,
odavet egy megállást s elégytlen továbblép.
Meddig bírod, ó meddig? Elég neked csak ennyi?
Elég neked, hogy olykor megállok megpihenni?
Elég neked, hogy néha, elfáradván az útban,
azért esek karodba, hogy magamat kifűjjam
s utána futni kezdjek más nők, más vágy nyomán,
megújuló erővel, erőddel s - ostobán?
Meddig bírod, ó meddig? Két éve, hogy követsz már,
két éve, hogy kifulladt szerelmem néha megvár,
mégis rohansz utánam. Rohansz, szíved dobog,
mert jól tudod: időnkint úgyis megfordulok...
Mi lenne, hogyha egyszer megállnál örökre?
Mi lenne, ha mögöttem belevesznél a ködbe
s nem érezném nyomomban holtbiztos követésed
s eltűnnék egymagamban süllyesztőjén a térnek?
Biztos vagyok felőled, amíg rohansz utánam,
de ha megállnál egyszer, megbénulna a lábam,
akkor tudnám valóban: nélküled mit sem érnék,
ha végképp nem lehetne nyomomban tudni Téged....
Futunk. Konok futással. Én előttem - Te hátul.
Te kétségbeesetten - én esztelen, galádul.
Sokan futnak előttem. Előttem én futok.
Ó irgalmaz magadnak! Állj meg! S megfordulok.

(1958)

HAZATÉRÉS

Hamar megérkezünk. Nem furcsa, csak szokatlan,
hogy busz röpít oda, ahova mint gyerek
gyalog jártam ki rég. Nyáron, akár a katlan,
égették talpamat a hév homokszemek.
Télen a befagyott, a bádogszürke tócsák
lemezein csúszkálva hamarabb volt az út,
kopasz fák szaladoztak balról, mint most a póznák,
miknek drót-ágbogán a fény falumba fut.
Hazajöttem. A béke elémszalad, miként rég
kutyánk, Cigány szaladt, vígan csóválva farkát,
és megsímogatom ismerősen a békét,
míg ő kezemre nyalja melegnyálú nyugalmát.
Permetez itt a csönd - egykedvű őszi zápor -
permetez itt a csönd, ön-hullását elunva,
e nép, mely hallgatást rég kenyérért tanult - ma
falatot nem, de szót meg-megvon még a szájtól.
Némult a panasz is. No, nem zajos hozsánna
táncoló mómora lépett szikkadt nyomába,
tétova némaság, fürkésző ébredés
szurkál kíváncsian, mint új kenyérbe kés.
Sorsát fény felé tartva vizsgálódik a nép,
ízlelgeti a rendet, miként újbort ha kóstol,
restelli szidni már, félénk dicsérni még,
az arca savanyú, de nyelve csettint olykor.
Ne félj, Edward király, nem síri tartomány ez,
a csöndje nyugalom. De hallgatása is van:
gyakran magas a ló, amelyről lekiáltasz,
s a nép saját mezőin érzi magát tilosban.
Szó vámszedője vagy! Kevély hivatalokban
pisszogsz még sokhelyütt, dolgod nem értve jobban,
mint megvett légiós, ki célba lő parancsra,
s odatalál vakon, akarva nem akarva.
Puskádba ujjaid riadt görccsel fogóznak,
mindegy, kinek terít a tűz, mi az irány,
a célod egy csupán, akár a zsoldosoknak:
hogy ujjad ott legyen a puska ravaszán!
Tíz éve durva seprőd padlásokat söpört le,
megvádoltad viharral, kik szelet se vetettek,
s most ember-majmoló, új arcodat felöltve
leges-leghangosabban ujjongsz az új szeleknek!
Átellenben veled izzásba fog a régi
világ salakja is, lám, újra bátor égni,
a hűltnek hitt hamu most parázslani kezd,
s fertőző füstgomolyt árasztva sistereg.
Sikamlós csápjait összedörzsölve jár-kél

a dohos kor néhány rút pincebogara,
a bukott szolgabíró nem adná félvilágért,
hogy tanácselnökökre jár most a rúd, haha!
S e kettős zaj között - két zengő sín zajában -
a talpfa-nép feszül, vas-sínpárt tartva fent,
acél visong a fán - s csak szű perceg a fában.
Mindig vasé a zaj. Mindig fáé a csend.

Hazajöttem! A békét elrúgom, mint kutyát,
otthonok melegét, Cigány elém ne hozd most!
Nehogy alkudni hívjon a békés némaság,
s dühöm csönddel cseréljem, mint egyezkedő boltos.

(1962)

BALLADA AZ ELKÉNYEZTETETT IFJÚSÁGRÓL

A múlt viharát - gyakran csontig-ázván -
kiállni néktek nem volt egyszerű,
de a jövőt nekünk is csak szivárvány
jelzi ma még, hisz odébb a derű.
Szívünk komoly, ha nem is keserű.
Bár jó nekünk: vihar többé nem üldöz,
de lám, még a mi helyzetünk sem üdvös.
S kik a viharban sérülést szereztek:
úton-útfélen azt vágják fejünkhöz,
hogy mi vagyunk az elkényeztetettek.

Való igaz: a múlttal összevetni
nevetség volna ezt a kort ma már,
(hisz nem bolond málé után epedni
kit asztalához rántott csirke vár!)
S ha ajtónkon a gond is be-bejár?
Panaszunk illetlen, rendellenes.
(Ne duzzogjon, ha kozmás a leves
olyan, ki kész ebédhez érkezett meg...)
Tőlünk csak a hurrá természetes,
Mert mi vagyunk az elkényeztetettek.

A nőüléssel évekig kivárunk,
pártában fogy aránk legszebb kora,
s ha végre a lányt elveszük: lakásunk
tengernyi pénzért vízcseppnyi szoba.
Nem szülhet asszonyunk, mert nincs hova.
Szűk lett - miként kinőtt kabát - a város,
sok cérna kell még az újjávarráshoz,
mi értjük ezt: lakbért adunk s türelmet.
De hiába is mennénk a tanácshoz,
Mert mi vagyunk az elkényeztetettek.

(Már hallom is a tenger ellenérvet:
„mi is így kezdtük”, „kis ügyek a még
erőnk-nyelő mammut-gondokhoz képest”,
„nagyon igényes ez a nemzedék”.
Húha, de pontos, helytálló beszéd!
De mért szabály, hogy úgy kezdjük, miként ti?
Csak előbből lehet előbbre lépni,
s - ha nem piszkálna gondja „kis ügyeknek” -
több nagy munkával tudnánk szembenézni
s akkor se lennénk, „elkényeztetettek.”)

Tizenhét évig töltöttük serényen
tudás-borral - kikéneztett fejünk,
s nagy polcra téve néhol még kevélyen
üres hordófej kong ukázt nekünk.

(Nem lenne lassan helyén a helyünk?)
A világosság egyidős a renddel:
tizenhét éves. Aszú-értelemmel
volt hát idő betelni minden fejnek.
Ám kit sokszor leszóltak - szólni restell ...
(Ja, mi vagyunk az elkényeztetettek!)

Herceg, nincs nálunk hívebb katonád itt,
e had bársony-sátorlapot nem áhít,
jól tudjuk: harca tenger még a rendnek.
Csak ne halljunk dobhártya-szakadásig,
Hogy mi vagyunk az elkényeztetettek.

(1962)

JAJ, MIT TEGYÜNK OLYANNAL?

Jaj, mit tegyünk olyannal, aki a barikádok
tetején vas-időkben mellét kitárva állott,
hűsége rabjaként átlábalt tűzfolyón is,
s sziszegve jár nyomában a vipera-golyóbis?
Aki a győzelemtől méltán megittasodva
lépett - vezetni - rendelt - kisebb-nagyobb oromra,
és ott, a napba nézve, megrészegült fényben,
s korbácsnyéllé silányult a zászlórúd kezében?
Körötte közlegények tették tovább, mi kellett:
bányásztak, esztergáltak, földbe magot vetettek,
s parancslesőn figyeltek, vigyázva, szinte félve
a hideg hősszoborra merevedett vezérre,
s bronzalakján keresztül lassan gyűlölni kezdték,
miért a tűzbe gázolt, miért vérzett: az eszmét.

Magas hegyeink ormán nem szobor: ember áll már,
ki ott is küzdve fárad, nemcsak a barikádnál,
de apróbb dombjainkon bizony áll még a bálvány,
öklét a mélybe sújtva, arcát a napba tárván,
értünk hullatta vérét, értünk a tűzbe ment el,
kemény korban kemény volt - jaj, mit tegyünk ilyennel?

Vérét ontotta értünk? Öntsünk új vért erébe!
Miattunk tűzbe gázolt? Lopjunk tüzet szívébe!
Bronza bőrré puhuljon, éljen, mozogjon újra,
kezek után kutasson dorongra-fagyott ujja,
ne várja meg, hogy egyszer úgy járjon, mint a többi
hogy a nép kényszerüljön volt hőstét félrelökni...

(1962)

KÍMÉLJ MEG

Csak ama rettegőn-riadt
tekintettől kímélj meg engem,
mely minden tiltott nász után
felkönyörög ijedt szemedben,
mikor ketté-józanodunk
szemedben kérdő a kerektség,
azt kérdezi: így, így sem únsz?
Azt kérdezi: most is szeretsz még?

E pillantás csak cikkanó,
de épp elég, hogy megalázzon,
bántóan bizonygatja azt,
hogyan nem nő túl a testi lázon
mi engem utánad tüzel,
s hogy bujaság a szenvedélyem:
se szív, se gond - csak vér. Szemed
ezt mondja s ez rám nézve szégyen.

Vagy talán őseredetű
e szolgamód riadt tekintet?
Visszacsörrennek néha még
Szokás csatolta ősbilincsek?
Megejtett s nyomban otthagyt
cseléd lányok félelme ez még?
Kijátszott mátka kínja, ki
odaadta frigy előtt a testét?

Fekszünk, tilalmas nász után.
Töprengsz: maradj vagy elköszönj-é?
Nyugalmam gyengéd ernyedés,
csupán te túlozod közönnyé.
Pedig most inkább kell nekem,
hogyan ittmaradj, hogy végre lássad:
ki jó volt lángnak lobbanón -
jó most duruzsoló paráznak.

Miért alázol hát ijedt
alázatoddal engem? Ó hát
mikor érzük meg már a nők
tudat-emancipációját?
Merj úgy szeretni, mint ahogy
én szeretlek több ezer éve!

Hidd el: csak az a szerelem,
melynek a nász sosem a vége.

(1963)

ROSKADÓ ALÁZAT

Az apró hallgatások csönddé hatalmasultak,
csak te lehetsz a vétkes, ha majd talán megúnlak,
hol már az a hiú láz, mi színes-lenni sarkallt?
Elmaradtak a csokrok, a sarki málnafagylalt,
nem várod el te sem már, mit úgyis elfelejtetek:
a semmiség csodáit, a kétértelmű figyelmet.

Szeretlek. Biztos így van, mert félek néha tőled,
hogy elveszíted egyszer mindent-bíró erődet,
hogy felbőszít a vakság, mely téged meg se látva
űz nálad haloványabb heveny-nők mámorába,
és lázadón ragyogsz fel, mert fájni fog, megértem,
nagy fények birtokában - maradni észrevétlen.
Mert szép vagy, mint a vadvíz színéről gyűrűző nesz,
melyből a partra érve nyugalmas esti csönd lesz,
mely fel sem fogható már, még sóhaját se hallod,
csak titkos lebbenését érzékelik a partok.
Szép vagy, akár a csöndben a rezzenéstelenség,
és mint borús szemekben a könnybe-bújt meleg-kék,
és szép, akár a lelkem legmélyében fakadt dal,
amit magam se hallok és mégis megvígasztal.
De hallgattál az első csokor-elmaradásnál,
és hallgattál az első kijózanult varázsnál,
nem kérdeztél, ha kérdést olvastam a szemedből,
csak hallgattál szorongva. Féltél a felelettől.
S törődött hallgatásod csönddé hatalmasult már,
Jaj, nem lehet szerelmünk korán össze fakult nyár!

Vívj ellenemre harcot, ahol megküzdve érted,
vér-áldozásaimból derül ki: mennyit érek,
hidd el: téged silányít a roskadó alázat,
tüzeiddel gyötörj meg, mint sorvadót a lázak,
a lappangó bajoknál tisztább a látható kór:
jobban küzd gyógyulásért, ki sír a fájdalomtól.

(1963)

MINDKETTŐ EMBERÜL

Szeretlek. Tőlem el ne várd
szokott módját a széptevésnek,
téged aláznának meg a
bókká butított esküvések,
mért mondjam: csodaszép a szád,
mikor csak oly szép, mint az átlag,
te is tudod: az úgyse vagy,
akinek vágyra gyúlva látlak.
Egérfogáshoz épp elég
egy csöpp szalonna - macska sem kell,
cincogó lányokat szokás
lábról levenni közhelyekkel,
az ő receptjük ismerős:
célzás ruhára, hajra, gyengéd
figyelmességek közt néhány
jól időzített szemtelenség -
ez csapda csak s nem taktika,
nem bámulat, de száanalom kél
az áldozat iránt, kiért
fölös hűhó a macskafortély,
mikor csak bársony bőrödért,
s csodás ívű szádért dícsérlek:
arcod ne fesse hálapír,
Inkább haragpiros önérzet.
Tedd, hogy remek melled mögött
bonyolult szívedig találjak,
s ha szíved méltónak ítélsz,
fizesse értem meg az árat,
nászunk legyen ellenfelek
vívás utáni kézfogása,
egymás próbáját miután
mindkettő emberül kiállta,
amikor már nem érdekes
ki nyert, veszített, hol több a sebfolt,
amikor csak egy lelkesít:
kettőnkhez méltó küzdelem volt.

(1963)

APÁM

Apám nehéz ökölnék
tétova mozdulása
Nem lendül már ütésre
s nem tárul kézfogásra,
csak mozdul, mintha vélné:
valamit tenni kéne
de ütni nem akar, sem
csapódni más tenyérbe.

Kő-korszakok apámat
éles-ridegre fenték,
majd kontár köszörűsök
éleit beresztették,
nem tompa és nem éles,
csak csorbult, büszke penge,
se vág, se szúr, se fényes -
hever fiókba vetve.

Apámnak rossz a nemjó,
máskor nem rossz a rossz se,
neki már nem papolhat
német se és orosz se,
magát lódítja folyton
és magát fogja vissza,
sosem volt múltba húzó -
sosem lesz kommunista.

Mindegy neki az élet,
oly mindegy: perc? Öröklét?
S mindegy, hogy meglakoltak
akik hitét megölték.

Nekünk a tisztuló rend
naponta ad csodákat -
engesztelés helyett új
Hitet ki ad apámnak?

(1964)

PORVERS

Akit egyszer porig aláztak:
porig kell azért lehajolni,
a méltósága-vesztett sorshoz
méltóság-vesztve igazodni.

Előtted ember ráng a porban?
Megértem: belerúgni könnyebb.
Még emberibb átlépni rajta
könnyed sikkjével a közönynek.

Mentséged is van, ha lelked
bátortalan feddése rád vall:
másokért őrzött tisztaságod
nem szennyezheted más porával.

Ha lehajolsz, még orra bukhatsz,
és hát derekad roppanó is,
ápolat tüdődet is belepné
a talajmenti szilikózis,
hát nem hajolsz porig, ha porból
akármilyen: kincs, ócska holmi ...

Pedig akit porig aláztak -
porig kell azért lehajolni.

(1966)

CSÖNDTELENÜL

A „törvénytelen” szeretők nem
fordítják fény felé az arcuk,
mosolyuk is árnyákba rejtett
s kétszer sötétebb a haragjuk.

Szeretni kölcsönágyra járnak
diszkrét csörgésű kulcsosomóval
egymás mezítlén melegéhez
szorongva érnek, mint a tolvaj.

Nem ismerik a gondtalan nász
fegyelmezetlen örülését,
neszekre függesztett figyelmük
rándulni kész akár a vészfék.

Nem bújnak össze önfeledten,
csak félve egymáshoz lapulnak,
ernyedten is olyan feszültek,
mint puska ravaszán az ujjak.

Sivár magányuk sem magányos:
presszókban ülnek félaléltnak,
egymás mellett egymásra várnak,
kettesben is emberkaréjban,

nem ismerik a délutáni
szelíd szieszták tiszta csöndjét,
ezer felől figyelt magányuk
sosem lesz páros egyedüllét,

sorsuk zsibongó hontalanság,
akár utcára kivetetté.

A „törvénytelen” szeretőket
a csönd hiánya úzi ketté.

(1966)

VALLOMÁS

Belátom, nincs menekvés. Veled kell végigélnem
- ha van még - hátralévő harminc vagy negyven évem,
s ez nem beletörődés. Törvény, mit - félredobván
hűlt viszonyok receptjét - létezésed szabott rám,
kenyérhøj vagy, mit éhes vándor szorít a zsebben:
kevés és íze-veszett - de nélkülözhetetlen.
Miért léptél be orvul szeretteim sorába?
Szükségem úgy tapad rád, mint kisdedként anyámra,
óh, lennél bár közömbös! Elválnánk, mint sok ezren,
teszik e kontinensnyi érzelmi jégveremben,
akadna magyarázat: a költő szárnyalását
ódon kalitba zárja kicsinyes monogámság ...
Nem a közös nyomorral kibőjtölt kedves otthon
ölel panelfalával, hogy véled összefonjon,
nem kényelem bilincsel meleg fészek-közösség,
miért a csontig ázott madár felejtí röptét,
nem is a hála láncol, miért esett koromban
szegődtél életemhez, amikor senki voltam,
és nem a megszokás tart, amely lázadni pattant
idegeket csitítva nem vállal már szokatlant
s a meglévő csekélyért - mit marka bizton érez -
a többnek csöpp esélyét gyáván feladni képes.
Beléptél - mit tehetnék? - szeretteim sorába,
anyámmal és húgommal egy sorban állsz - hiába:
ezernyi összenőtt szál kötöz az életemhez,
mégsem merném mesélni olykor susogva: Kedves,
megint beleszerettem egy röpke vágyú lányba,
ki átlop olykor engem egy felhőtlen világba -
mert már az ösztönökben szavam bátoratlan kong,
mert bűn ma még alázni baráti szóval asszonyt,
szokásból sem viselnéd. Még ha rosszul sem esne
törvénysértő beszédem, elmenni kötelezne,
és én meghalnék utánad. Inkább heves szerelmest
mímelek éjjelente, csak végleg el ne kergess,
hidd el: rakéta-korban a frigy még ősi, félvad.

Te nélkülözhetetlen - de kár, hogy feleség vagy!

(1966)

MEGBOCSÁTOM

Neked még azt is megbocsátom,
hogy nincs mit megbocsátanom,
kegyetlenül jó vagy te hozzám,
a jóságod már fájdalom,
neked még azt is megbocsátom,
hogy vak gyanúsításaim
miatt én bűnhődöm, felőröl
a magam-fabrikálta kín,
neked még azt is megbocsátom,
hogy szüntelen kedvembe jársz
s már nem tudom, mi ejt karomba:
odaadás, vagy megadás,
neked még azt is megbocsátom,
hogy már e csöpp kétség miatt
még selymes szóval símogatni
rendelt sorom is vádirat,
neked még azt is megbocsátom,
hogy tiszta vagy, mint ... Nem tudom.
Csak azt tudom, hogy tisztaságod
csak úgy hiszem, ha piszkolom,
mert égi már e tisztaság, hogy
földibb legyen - szennyezni kell.

Neked még azt is megbocsátom,
hogy megcsallak valakivel.

(1967)

STACCATO

Amíg csupán lopjuk magunknak egymást:
csak lopott holmi lesz, mi rég miért,
vezekelünk a rég megérdemelt nász,
visszaeső kis bűnözőiként,
akié vagy, elvesz naponta tőlem,
s ha néha visszakaplak egy napig:
megint sután, csak félig-ismerősen
puhatolom felejtett titkaid,
heteken át, míg várom folytatását
egy-két lopott órának, meglapok
minden varázs, mit új találkozás ad,
mert úgy kezdjük mi egyre újra, hogy
már messze vagy, mikor megérkezel.
Karomba kaplak s mégsem érlek el.

(1967)

SZENT MIHÁLY ÚTJÁN

Párizsban a Hortobágy poétája
percig feledte a magyar ugart,
(Szent Mihály útján korzózott a nyár és
dalolt a Szajna-part),

de otthonról az ősz, a gond utána
szökött egy pillanatra nesztelen,
s a költő őszi kedvvel ment tovább a
Boulevard Saint Michelen.

Szívében akkor íve tört a nyárnak:
a Gare de l'Estre fázósan vonult,
s - föl-földobott kő - ősz-kopár hazája
földjére visszahullt.

... Párizs nyarában könnyed volt a szívem
akár a Szajna-parti énekek,
nem jött az ősz, nem háborgatta semmi
a faleveleket,

csupán valami őszi nyugalanság
emléke borzolt lombok ágbogán,
hogy még a legszebb nyárban se feledjem:
merről üzent az ősz egy délután,

hogy még a messzi nyárban se feledjem:
hol a hazám.

(Párizs, 1967)

DUNÁRÓL FÚJ A SZÉL

Nem kérheted az óceáni széltől
hogy kun parasztok homlokát legyezze -
itt a Dunáról fúj a szél. Vizéről
siet a hús az izzadt emberekre.
Lehetsz világfi könnyed-franciásan,
vagy angolmód közömbös is lehetsz itt,
csak tedd a dolgod s itt tegyed. A vállon
marék hazánk világnyi súlya fekszik.
Itt szabja napjaink parányi tettét
- hol hittel, hol meg erővel az észben -
a milliókra osztott hősiesség,
még akkor is, ha régen észrevétlen.

A világ ránk tekintve arra számít,
hogy vállalunk gondjából egy hazányit.

(1968)

DUNA-TISZA KÖZE

Ez a nép, ez a halk szavú,
a Dunán és a Tiszán innen,
születésemtől fogva bent
uralkodik a sejtjeimben,
pannon mosoly, szabolcsi düh
e földön halk túrésbe békül,
az ország arca ez a táj,
egyetlen főbb vonása nélkül.

Cegléden Dózsa és Kossuth
egy percig sem tűzelt hiába,
nem szólt csak bólított e nép,
s egyenes volt kifent kaszája,
de muzulmán rabságba is
innét mentek legmegadóbban -
odaadás és megadás
e földön testvérek valóban.

Üllő határában avar
sírok kövesztik rég a csendet,
Pótharaszt akasztóhegyén
Bogár Imre magánya lengett,
Nagykörös néma fái közt
töprengő lírikus bolyongott,
nem sírt sosem, csak könnyezett,
s nem nevetett, csupán mosolygott.

Ez a nép, ez a halk szavú,
a Dunán és a Tiszán innen,
születésemtől fogva bent
uralkodik a sejtjeimben,
keletien nyugati és
nyugatimód keleti erre
a sors, a táj s minden dolog
változva is egyforma rendje.

Szívemben itt találkozott
Európa az őshazával,
az én fülemben összecseng
a madrigál s a citerás dal,
némán bólintva indulok,
ha kétfelől szólít a holnap,
mögöttem rabláncos, kaszás,
hallgatag ősök sorakoznak.

(1970)

VÉRZIK A HÁZ

A fűskamrában halt meg az anyám
ezerkilencszázhetven
április nyolcadikán.

Vére, a vére kicsöppent,
izzik a kamra falán,
iszony-darazsak ülnek
körben a vér pipacsán,
fullánkjukat beleszúrják
a falba és át a falon,
átdöfnek már a szobákon,
mint sejteken át a szurony,
s vérzik a ház, csupa tajték
a kémény pereme is,
mindenütt vérzik a hajlék,
a csöndje, a jószaga is,
ki kellene nyitni a kamrát,
le kéne meszelni a vért,
senki se nyitja ki mégsem,
senki se tudja miért,
oly kicsi kamra pedig! Hogy
fért bele ennyi magány

ezerkilencszázhetven
április nyolcadikán?

(1970)

ÁLDOTT LEGYEN

Áldott legyen az asszonyok között,
ki asszonynév nélkül is bátran asszony.

Áldott legyen az asszonyok között,
aki eloldja béklyód, hogy marasszon.

Áldott legyen az asszonyok között,
kit otthonossá tett a hontalanság.

Áldott legyen az asszonyok között,
kinek lefokozás emeli rangját.

Áldott legyen az asszonyok között,
kit a „törvényes” asszonynép kiátkoz.

Áldott legyen az asszonyok között,
aki csupán társaságban magányos.

Áldott legyen az asszonyok között,
kit végigmér a szállodai portás.

Áldott legyen az asszonyok között,
ki hol cseléd, hol istennő-hasonmás.

Áldott legyen az asszonyok között,
ki asszonyok között félénk, esetlen -

áldott legyen az asszonyok között,
áldott legyen, hogy áldássá lehessen.

(1970)

FOGADALOM

Kíméletlenségemmel becsüllek én - olykor gyilkol a simogatás.
Fogadom, hogy bántani mindig igazságtalanul igyekezek,
mert „igazságos bántást” nem ismer az őszinteség,
fogadom: úgy ütök meg én, hogy fájjon erősen,
mert szép missziója az ütésnek, hogy fájdalmat okozzon.
Fogadom: gátat nem vetek én az agyamba rohanó vérnek,
midőn szoknyát lebbentve a szél lányok felé lök,
nehogy a nosztalgiává sokasodó apró lemondások
alattomos bújtogatásaival ellened fordítson a visszafogottság.
Fogadom, hogy sorsod plüssébe rajzszöveget csempészek én,
hogy minden lélekhájasító ernyedésből felhessentselek,
s a konszolidáltság marasztalóan kellemes sírboltjából
kemény életre trombitáljalak.
Fogadom, hogy gyűlölni is foglak,
fogadom, hogy határtalan önzéssel tüntetlek ki,
mert csak a nagy szerelem bírja el az önzést,
fogadom, hogy csúnyán hagylak el majd,
mert szépen búcsúzni csak ismerőssé hűlt szeretők
egykedvűsége képes,
és fogadom: legigazabb vágyam, hogy sose hagylak el,
hogy veled végre magammá lehessenek,
és nem fogadom, hogy iszonyúan szeretlek.

Csak szeretlek.

(1968)

METAMORFÓZIS

Kézfogásának keménysége kiszökött a tenyeréből
és szívéig meg sem állt,
ott első dolga volt durván becsapni
a kitárt pitvarok megannyi kapuját,

homlokáról a töprengés barázdái
ajka tövébe húzódtak s kemény föl-
íveléssel tudatják: nem nemes gond,
de gög hasad a penge-száj hegyétől,

csermely-szemében a bizalom áttetsző tisztasága
gyanakvás iszapjától lett zavaros,
s a derű fényesen cikkano halacskaí is
kipusztultak szeméből hamarost,

apját, anyját csak életrajzban áldja
és - mint a szolgabíró - vadászni jár,
ha szónokol: már rég nem indulatban,
csupán csak hangerőben proletár,

vígan burjánzik népe televényén,
mindent magának szív, akár a gyom,
így ingerli a tábla nagy hatalmát
maga körül egy csöppnyi hatalom,

s az emberek értetlenek: paréj is
terem lucernamagból? Oly fura!
Kutyából nem lesz szalonna - ez így van.
De a szalonnából lehet kutya...

(1970)

HA

Ha kommunista nem lennék,
egy percig sem feleselnék,
meggyőzném a tüzem szépen,
hogy a vízzel összeférjen,
megfogadnám a puhányság
önvédelmi jótanácsát:
a fejed - hogy sose fájjon -
mindig bólintásra álljon!
Szavamat csúrném-csavarnám,
magam arra bújtogatnám,
hogy csak igennel tagadjak,
úgy apadjak, hogy dagadjak,
gáncsolás közben karolva
tülekednék jó magosra,
nem érhetne még a szél sem
tagkönyvem fedezékében.
Mindig bólintásra álljon
a fejed, hogy sose fájjon! -
önvédelmi jótanácsát
rámsunyítja a puhányság,
megfogadnám már örömmel,
mert a szél csaknem felöklel
a szélnek mellet nem szegeznék,
HA
kommunista nem lennék!

(1971)

VALAMI MINDIG KÖZBEJÖN

Valami mindig közbejön: távolban tengő vén apádnak
sós parlaggá szikessedett magánya fehérlik utánad,
futnál hozzája búntudattal, autóbuszon vagy gőzösön,
futnál hozzája szüntelen, de valami mindig közbejön.

Valami mindig közbejön: mosolyognál az elesettre
s nem lelné arcodon helyét a köznapok csip-csup keserve,
a csüggedőkre biztatón, a lányokra ingerkedőn
mosolyognál szíved szerint, de valami mindig közbejön.

Valami mindig közbejön: lehetne felbujtó az álom
s nem csillapító szunnyadás koncul kapott, kényelmes ágyon,
álmodhatnál egy igazit vetetlen, parttalan mezőn,
álmodhatnál, mert volna mit, de valami mindig közbejön.

Valami mindig közbejön: forró igazra nyílna ajkad,
de mielőtt kimondanád, engedsz a langyos féligaznak,
hisz a gyereknek bunda kell, meg kiscipő is télidőn,
lehetnél hős, nemcsak derék, de valami mindig közbejön.

Valami mindig közbejön: létfontosságú semmiségek
miatt halasztjuk mindig azt, mi életté tenné a létet,
pedig adódna még idő kifogni az adott időn,
igen, adódna még idő, de valami mindig közbejön.

(1972)

HEGYIBESZÉD

Boldogok a nyílt szívűek,
akik - bár overál alá rejtették sokáig a szmokingjukat -
ma már taktikából sem hódolnak a simléderes eleganciának,
szinte hivalkodva mutatják ki a foguk fehérjét
s a hitük fehérjét is,
nemhogy vörösre, de még rózsaszínűre sem igyekeznek dukkóztatni immár,
bátran, képmutatás nélkül keresztülnéznék a vízvezeték-szerelőn
s kikérik maguknak az „elvtárs” megszólítást,
mert az úr - ugye - a pokolban is úr.

És boldogok a felszegett fejűek,
akik már azt is megtanulták,
hogyan az úr nem a pokolban,
de a poklokon diadalmaskodók között lehet csak igazán úr,
annyira úr,
hogyan még a feltétlenül szükséges heti három szót sem
veti oda a gépkocsivezetőjének,
pedig ennyit még a tanácsos úr sem sajnált
annak idején a parádés kocsisától.

Boldogok a békességesek, az otthonuknak élők,
akik csak cipőtalpukra ragadt sár gyanánt
hordják be a hazájukat kiporszívózott életükbe,
de - hallván asszonyuk szidalmait -
legközelebb kint, a lábtörlőn hagyják a talpnyi hazát is.

És boldogok a széplelkű lelki szegények,
akik a közösségért kiáltott szót
pusztába igyekeznek a közöny kábeleibe elvezetni,
pisszegésük fújja el a meleget adó költők rőzselángját
s forró lihegésük szítja azokat,
akik az individualizmus görögtüzekkel égő csipkebokrán
mindenhatóan megjelennek önmaguk színe előtt.

E boldogok miatt
a közösségi (idegen szóval: kommunista) költő
olykor egy kicsit boldogtalan.

(1973)

HÁROM A TÁNC

1. KÁLLAI KETTŐS

Felülről fúj mindig a szél
s tarolja lent, amit elér,
fű szálsága, hová lettél,
talán a sárba görnyedtél?

Fű szálsága, egyenesség,
megtörték, mint Krisztus testét,
lehajlítottak a sárba
fű egyenessége, szálsága!

Felülről fúj mindig a szél,
fű, fa, virág földre alél,
hiába hull csöndes eső
fű, fa, virág fel sose nő,

csak ha tarlók lyukaiból
búvik elő a szél, mikor
lentről ver fel a fürgeteg!
Ahogy néhányszor megesett.

2. CSÉVHARASZTI CSÚRDÖNGÖLŐ

Egyszer jobbra, egyszer balra, hujjujujujujjuj,
s fejed nem vered a falba, hoppedaré hopp hopp hopp,
holtodig van jó állásod, hujjujujujujjuj,
ha nincs állásfoglalásod, hoppedaré hopp hopp hopp,
rágd a csepűt, ahol éred, hujjujujujujjuj,
ezzel is a békét véded, hoppedaré hopp hopp hopp,

vasököl a munkásököl, hujjujujujujjuj,
már az ököl is könyököl, hoppedaré hopp hopp hopp,
ha nem leszünk erős bástya, legalább legyünk rés,
amannak taps volt az ára - ennek meg legyintés.

Hujjujujujujujjuj!
Sok újmódi burzsuj emel nekünk kalapot -
hoppedaré hopp hopp hopp!

3.

SZATMÁRÖKÖRITŐI FERGETEGES

Nézz ide, nézz! Idenézz! Idenézz!

Lám, csak a pénz, csak a nincs-szaga pénz
teszi a zsványt is emberré
s szinezi a kontárt mesterré.

Láss ide, láss! Ideláss! Ideláss!

Sikk a csalás meg a képmutatás:
kacat a vörös, ha lelkes láz,
divat a vörös, ha festett máz.

Süss ide, süss! Idesüss! Idesüss!

Törpe a láng - de hatalmas a füst!
Kicsi ez a tűz már, nem perzsel -
pecsenyesítéshez több nem kell.

(1974)

LOBOGÓK ÉS DOBOGÓK

Mit érünk a lobogókkal,
ha egyik-másik zászlónk selyme már csak bosszúságból vörösödik,
amiért lengeni kénytelen tavaszok szelében,
holott kevélyen rázott rongy is lehetne?

Mit érünk a dobogókkal,
ha csupán elemezzük rajtuk a hősiességet,
anélkül, hogy egyszer is nevén neveznénk?
(Csoda-e, ha a fa
- amelyből a dobogó megácsoltatott -
visszavágyik a megműveletlen rengetegbe,
ahol legalább tartalmas madárcsicsergéshez
szolgáltak szószékül az ágai?)

És mit érünk a hősiességgel,
ha indulattalan és óvatos fontolgatások
biztosítják nekünk a mindennapi békét,
ahelyett, hogy szenvedélyes és merész meggondolások
friss szelei lehelnék életre a Béke mindennapjait?

Egyáltalán: mit érünk önmagunkkal,
ha a lobogó és a dobogó úgynevezett újraértelmezése
értelmetlenné teszi hajdani hőseink
fontolatlan meggondolásait
s csírájában fojtja el a mai hős-jelöltek
amúgy sem egyértelmű vállalkozókedvét?

Miért korszerűtlen nekünk
a lobogókban a lobogás,
a dobogókon a szívdobogás,
a hősiességben a tudatos vakmerőség?

Jó lenne olykor újra elolvasni
múzeumokban porosodó, rongyos zászlóink feliratát:

PRO

(és folytassuk szótagolva, hogy a köznép
- miután jó ideje birtokolja - meg is tanulja végre)

LI-

BER-

TA-

TE.

(1975)

A FELTÖREKVÉS BALLADÁJA

Ha korsó vagy, sose feledd:
kútra ne járj, hogy el ne törhess,
magadba friss buzgás helyett
poshadt ürességet lötyögtess
és ettől életed örök lesz,
bár csöpp értelme sem marad ...
Ne tégy egy lépést sem, ha törtetsz -
s a csúcson találod magad!

Ha kurta vagy, kaparj sokat,
s neked is lesz, több mint remélnéd,
kalász már egy sem bólogat
s cséplésre oldva, ím, a kévék,
de földre pergett számos érték :
kaparj - s hombárnyi lesz javad!
Szedd fel, amit kínál a mélység -
s a csúcson találod magad.

Ha fecske vagy, hitesd el azt,
hogy egymagad nyarat csinálhatsz,
állítsd, hogy zörög a haraszt
szélcsendben is, mert ráhibázhatsz ...
Minden hazugságból kimászhatsz,
ha nincs igazán igazad,
mellékutakon körbejárhatsz
s a csúcson találod magad.

Herceg, ha mindez mégse használ -
még egy tanács, hogy megfogadd:
sirasd soká a ravatalnál,
akit titokban elkapartál,
gödröt toronymagasra rakjál -
s a csúcson találod magad!

(1977)

REBELLIS '77

Lehetőleg babér s tövis
egyszerre jusson koszorúban,
kidomborodni nékem is
legyen szabad - de homorúan!

Ülepemre úgy verjenek,
hogy rosszul vállamnak se essen,
tenyerén hordozzon, kinek
tenyerét többször átszögeztem.

Jöhet egy kis mellőztetés -
de Kossuth-díj legyen a vége!
Utam vezessen tejjel és
mézzel folyó száműzetésbe.

(1977)

HELYZETKÉP A HELYSÉGRŐL

Fejenagynak széles tenyerét nem
lepi kapanyél miatt a hólyag:
bérbúsulást vállal - temetésen,
hisz oly nagy a feje, mint a lónak.
Csepü Palkó (Mit? Csepü Pál elvtárs!)
nagyüzemi abrakoltatásnak
vámszedője már s reméli folyvást,
hogy retorikából doktorálhat.
De hová lett a légyszívű kántor?
Karrierje megérdemel egy szót:
hakni-trupphoz bonvivánnak állt, hol
partnernője - szemérmetes Erzsók!
És Bagarja, a béke barátja?
Jó fizetést kap a békeharcért,
delegálták kilenc bizottságba
képviselni a köznépi arcélt.
Az amazon-természetű Márta
szelíd szavú anyagerleként bűg ...

Rozsdás lett a helység kalapácsa
(és - fájdalom - a sarlója szintúgy.)

(1978)

ÍGY VAGY ÚGY

Itt olyan ember költő nem lehet,
kit az árnyékbokszolásban
saját árnyéka üt ki csúfosan,
de olyan ember sem lehet itt költő,
aki csak azért nem ijed meg a saját árnyékától,
mert retteg tőle folyamatosan,
és olyan ember sem lehet itt költő,
aki azzal tüntet mindezek után,
hogy mily félelmetes árnyéka van!

Ki itt költő, az tudja biztosan:
az árnyék mindig úgy és ott terül,
ahogy s ahol vetője jár vagy áll,
ki itt költő, az tudja biztosan:
árnyékot vetni ott erény csupán,
ahol fátlan mezőkre tűz a nyár,
ki itt költő, az tudja biztosan,
hogy sohasem lehet árnyéktalan,
aki a napra - így vagy úgy - kiáll.

(1978)

KÖRÖZVÉNY

Ezerkilencszázhetvenkilenc
október tizenharmadikán
főlegyenesedett a kertben
és lopva szétnézett az apám.
Az ásót földbe ütve hagyta,
mintha csupán a boltba menne,
s mivel kezén is, homlokán is
zavarta őt a munka szennye:
megmosdózott a locsolónál
- nyitva maradt nyomán a vízcsap -
s úgy lopakodott ki a kertből,
mint aki percre távozik csak.
Aztán - mikor senki se látta -
egy alacsony felhőre lépett
és nekivágott kiskabátban
a magasságos őszi égnek,
amikor rájöttünk a cselre:
már nem tudtuk követni szemmel.

Fogják meg! Ott! A földi létből
kerekét old egy öregember!

(1979)

A MÚLT DÜBÖRGÉSEI

A harcmezőket
nem nőtte még a fű be,
ott vannak még
a csontjaink.
Kiáll a földből
a csontok nyársas üszke
s páncélt sebez,
ha kezdenék megint.

A tank.
Könyörtelen tigris a tank. Ifjúságom elhagyott vadonából szüntelenül utánam morgó szörnyeteg a tank. Hideg fémesség a langyos nyáréjszakában, szaggató dübörgés a csend füves lapályain, törnizúzni kész esetlenség a tank.

A tank, a tank.
Halált okozó sutaság, láncos lúdtalpasság a tank. Hengerlő könyöklés, forgó tornyú irányváltoztatás az elvekben is, mindent elsőpró törtetés a tank.
A tank, a tank, a tank.

Mozgó koporsó, öklömnyire zsugorodott üszök-katonák a tank. A bezártság megaláztatása, a résztelenség rettenete a tank. A fény harsogó hiánya, a szögletes sötétség diadalma, a biztos halál a tank.

A harcmezőket
nem nőtte még a fű be,
ott vannak még
a csontjaink.
Kiáll a földből
a csontok nyársas üszke
s páncélt sebez,
ha kezdenék megint.

És hasaltunk a horhos hajlatán, vakon-dologtevő és ártatlan gyilkosokká fásulva, ölvén ölni készen a fűszálat rágó, várakozó egykedvűség aszályos sivárságában. És akkor felhangzott a vizslatankok fenyegető morgása a szántóföldeken, s a mezők békessége ebtől terelt apróvadak ijedelmével iramodott a végtelenség kilátástalanságába a vicsorgó gépek elől. És okos fejünkkel biccengettünk akkor, és nem reméltünk többé.

A harcmezőket
nem nőtte még a fű be,
ott vannak még
a csontjaink.
Kiáll a földből
a csontok nyársas üszke
s páncélt sebez,
ha kezdenék megint.

És kiérdemesült, öregecske lőfegyvereinket eldobáltuk, mert nem akartunk nevetségesekké válni. Csatárláncba álltunk, átfogtuk egymás vállát, és egy biborszínű zsoltárt dalolva megindultunk a tankok felé.

Tudtuk, hogy sem fa, sem fém, sem kő nem képes megállítani őket. De azt is tudtuk, hogy a tankokat vezető katonák lelkét megrendíti egy pillanatra majd a iszonyattá kérgesedett emberség, ha fiatal csontok idegekig nyilalló roppanását és eleven hús szívdermesztő szakadását érzik a lánc talpak alatt. Mert a könyörtelen tigris, a halál-hideg fémesség, a törni-zúzni kész esetlenség, a láncos lúdtalpasság, a mindent elsőprő törtetés magabiztossága csak egyetlen esetben tántorulhat meg: ha életen kell átgázolnia. Így hát, amikor a tankok felfeszítették testünket az anyaföld keresztjére, már tudtuk, hogy miénk a megváltást hozó győzelem. És ezt a győzelmet azóta is vigyázzuk földbetiportan, mert nincs félelmetesebb az üszkös csontok tiltásánál. De vigyázzatok, vigyázzatok ti is, ti elevenek, akiknek csontjait még nem hegyezték nyársakká az öldöklések, mert a harctereket nem nőtte be a fű!

A harcmezőket
nem nőtte még a fű be,
ott vannak még
a csontjaink.
Kiáll a földből
a csontok nyársas üszke
s páncélt sebez,
ha kezdenék megint.

(1979)

CSOCSOSZÁN EZERKILENCVENÖT NAPJA

Kincses Veronikának

Mióta elment a hajó:
nem tudom, miért kék a tenger.

Csak azt tudom,
hogy nemcsak körülölel,
de hurkol is
a cseresznyevirág illatú csönd.

Csak azt tudom,
hogy az alkonyat
nem rózsaszírmok színét idézi többé,
hanem a kihúnyó tűz
megbicsakló pirosát.

Csak azt tudom,
hogy nem csupán távoli rizsföldek
fehérre hántolt üzenetét hordozzák a szelek,
de vöröskövű sivatagok
mérgező porát is.

Csak azt tudom,
hogy házacskám bambuszfalának résein át
szobámba szivárog a szorongás huzata,
amely most csak halaványra lehel,
de a lelket is kiveheti belőlem
egy napon.

Ám, hogy a tenger miért kék még mindig?
Azt már nem tudom.

(1979)

A NYOLCADIK AJTÓ

Kékszakállú, én adom most:
íme, itt a nyolcadik kulcs.

Csak belülről nyitja ajtód,
mely saját magadra táruul,
nem torzíthat már a fény, mely
rólam visszaverve rád hull -
nem vagyok már. Tűnhetsz annak,
ami vagy - s nemcsak lehetnél.
Senki sem lát, csak a nyirkos
várfalak közé rekedt éj.
Mássá tett a nő-jelenlét:
úgy lehettél hős, kegyetlen,
dús, gyengéd, s országgal ékes,
hogya tükröd én lehettem,
gyöngeséged s múltad titkát
féltve is büszkén szemérmes
úgy lehettél, jó uram, hogy
volt egy asszony, aki kérdez.
S ha hét ajtód meg se látom?
Ha semmit se kérdezek meg
s azt sugallja hallgatásom,
hogya kicsit sem érdekellek?

Akkor sértve inkább lennél?
Akkor inkább lenne részem
bús magamra-hagyatottság
várad örök éjjelében?
Lettem volna - mint sok asszony -
üres szívű, pusztaság szájú?
Milyen kellett volna lennem?
Mondd meg nékem, Kékszakállú!

Enyém most már minden éjjel -
és mindig is éjjel lesz már.
S vak az éj. Senkise lát, csak
a rajtam kívül rekedt vár.
Fedd magad fel önmagadnak,
mérd, amit raksz és amit dúlsz.

Kékszakállú, én adom most:
íme, itt a nyolcadik kulcs.

(1980)

MEFISZTÓTÁGAS

Eladó, minden eladó:
eszme, rögeszme, hit, cinizmus,
kordé, bicikli, bárka, kisbusz,
lógombóc és üveggolyó -
eladó, minden eladó.

Eladó, minden eladó:
a meggyvörös, az enciánkék,
a tűz, a víz, a fény, az árnyék,
delnő, kamaszlány és lotyó -
eladó, minden eladó.

Eladó, minden eladó:
a múlt s a pillanatnyi helyzet,
a közösség, a nép, a nemzet,
megannyi Föld- és Mars-lakó -
eladó, minden eladó.

Eladó, minden eladó:
a Hét krajcár, a Bánk, a Toldi,
Júlia, Lilla, Léda, Fanni,
Szózat, Rákóczi-induló -
eladó, minden eladó.

Eladó, minden eladó.
Forog az árú körbe-körbe,
csobog a bor, sül az ökör - de
nincs több vevő, mint eladó.

És ez azért vigasztaló.

(1980)

BETLEHEMI CSILLAG

Mert jóllehet csak istállót talál,
ki „lépremegy” a csillagot követve -
mindig lesz Gáspár, Menyhárt s Boldizsár,
ki újra csak elindul Betlehembe.

A csillag meg nem róható azért,
hogy álmaink egén kétszeresen süt -
nem koronás, felkent királyt ígért,
csak kisdedet, hogy királlyá növeljük.

Ki a jászolnál megcsalatva áll,
mert isten fia nem bíborpalástos:
hozzásegíti tétlen is akár
a férfikori töviskoronához.

S nem adja már, csupán lerója önként
az aranyat, a mirrhát és a tömjént.

(1980)

AMÍG-ADDIG

Czigány Györgynek

Amíg ők úgy illegetik magukat,
mintha nem lenne könnyű
Katát táncba vinni -
addig mi erőnk megfeszítve ropjuk,
sebesülten is
kifulladásig.

Amíg ők tankok módjára taroló
üldözési mániájuk páncélos fedezékében
öldöklő dühig hergelik
saját félelmük agresszivitását -
addig mi hallgatag mezőkre szaladunk
és parolázunk a madárijesztővel,
mert - hírével ellentétben -
az ég madaraira
legalább annyira veszélytelen,
mint mi e jómadarakra.

Amíg ők
erényt kovácsolnak
az összeférhetetlenségből -
addig mi jogos haragvásaink
pirosan izzó kardhegyeivel
saját mellünkre tetováljuk szigorúan
az engesztelés bélyegét.

Amíg ők
gyűlöletük lándzsáit rázva
dübörögnek utánunk -
addig mi menekülés közben is
gondosan legallyazzuk és úgy lengetjük vissza
a békesség olajágát,
nehogy megvakítsa üldözőinket,
ha véletlenül a szemükbe csapódna.

Amíg ők
tüntető, nagy országféltésükben
mindenre hajlandók Európa kegyeiért -
addig mi az egész világot igyekszünk fészekké összerakni,
hogy a Mindenség melegével vegyük körül
ezt a páváskodva is csak verébnyi, de hű-röptű hazát.

Amíg ők szavalnak az emberiségről -
addig mi szolgáljuk az embereket.
És mégsem tudom, testvér,
hogymi cselekszünk-e bölcsebben,
avagy ők.
S ez már aligha derül ki
halálunk előtt.

(1981)

„...ÉS HAMAROSAN A SÖTÉTSÉG”

Csorba Győzőnek

És hamarosan a vizeknek
partjai rommá kövesednek
s dideregnek olajba mártott
köntösükben a kormoránok.
És hamarosan összezárul
útunkon az elől s a hátul,
a kezdet egybeér a véggel,
csak egy utolsót estebédél.
És hamarosan vágyainkra
nem les gyutacs-bújtatta szikra,
a robbanások szép kegyelmét
faggyúba ágyazzák az esték.

És hamarosan megcsikordul
a mindenség a hantokon túl,
 kozmikus rozsdát záporozva
a földregázolt csillagokra.
És hamarosan összeállnak
fekete tömbökké az árnyak,
födve az ég kihasadt részét.

És hamarosan a sötétség

(1984)

BORISZ ÉRVEI - KORONÁZÁSAKOR

Amikor az országlás jól beüt:
kit izgat, hogy a felkent - trónbitorló?
Az asztalon van prósza mindenütt
s szántani egy-egy lesóványodott ló.
Ennél mi kell több? Míg Fjodor csücsült
a trónuson, még így se élt a jobbágy
s csak lábait áztatta összegyűlt
könnyeiben mosdatlan Oroszország.
Krími tatárt, svédet nyüstöltem én,
kardom rettegte Szibéria kánja
s csorbult keresztjét rázza csak felém
a konstantinápolyi pátriárka.
Válasszatok. Dimitrij herceget
ha én ölettem is meg, híre hűltén
parázslóbbak a paraszttűzhelyek,
s ha rajtuk fő: emészthetőbb a bűntény.
Az önjelölt cárevics Szandomír
kertjeiben fogadkozhat a lengyel
kisasszonyoknak: annyira civil,
hogy már javamra köp, ha ellenem nyel.
Én jól tudom: hamar kordul hasa
a millióknak - s akkor engem esznek.

De addig feje nem fájhat, csak a
krónikaíró Pimen szerzetesnek.

(1985)

LÁNY A KÚTNÁL

A lány leült a kútnál
és szép volt, mint a kút,
melynek mélysége lentről
fel, az arcára hullt,
a kőalak mögöttem
majd megveszett, hiszen
rangban hozzákövülni
nem volt reménye sem,
a lány leült a kútnál
és elmosolyodott,
az örökkévalóság
percekre tört legott,
felkaptam egy darabját
s elfutottam vele,
nehogy egy moccanás, egy
zörejt visszavegye.
Csak nékem rendeződött
így össze ez a kép.
S immár kimerevített
tökély a töredék :
az elcsent pillanat már
örökös programom.

A lány leült a kútnál.
Azóta szomjazom.

(Erice [Sicilia], 1983)

PAOLO SZERENÁDJA

Francesca, itt az este.
Engedj szobádba, hisz már
feljött a hold s a misztrál
az Adriára ver,
még akkor is eressz be,
ha rádfont karjaimnál
kisebb veszély a hínár,
mely iszapig ölel.

Francesca, reggelente
bűntudatunk nem ébred,
fülünk mellett az érvek
csörögnek bár nagyon -
bújj hozzám és ügyet se
vess rájuk, baj nem érhet:
ha kell, csontodra vértnek
a bőromet adom.

Francesca, égiséged
pokoli tiszta - így jár
kit iszapig a hínár
nem húz, de fölemel.
Leszállt az este: ébredj!
Engedj szobádba, hisz már
feljött a hold s a misztrál
az Adriára ver.

(1982)

GALAMBNYI SUHANÁS

Mikor szeretkezünk, akkor legszebb az arca.

Mintha égő kazal fölött galamb suhanna
vagy légörvényeken szírom lebegne át,
szélvésznek szegve csöpp, esővert illatát.
Hatalmas harckocsi rollernek is kitérül,
mikor csatánk egén a szép arc felfehérül
s már nem is háború, de röppenés a nász,
égő kazal fölött galambnyi suhanás -
nem oltja a tüzet, csak karcsúbbnak mutatja.

Mikor szeretkezünk, akkor legszebb az arca.

(1982)

THERMIDOR

Sakálok, mit akartok tőlem?
Hogy jóllakottságunk üvöltsem
a szükség delelőjén?

Didergek a Hőség Havában
s nem hirdetem, ha bőrig áztam,
hogy a villám - verőfény.

Únt harcok eszmehulladékát
csócsálni bennem nincsen étvágy -
inkább falnám a semmit,

hiszen a gyomrunk megfeküdt
- bár szakszerűen volt lehűtve -
a rágatlan lenyelt hit.

Nem öklendek és nem üvöltök,
kidőlt kupámba újratöltök
jövők vörösborából

s talán utólag megemészttem
fejedelmének vélt ebédem,
ha éhem visszapártol.

(1984)

SUMMÁZAT

Három nappal halál előtt
már nincs időd a taktikára,
csak arra, hogy a lét határa
által szabott utat belődd
s úgy indulj rajta el, hogy a
távolság már nem a te dolgod,
de az irány : az óvatos jobb
vagy bátor bal - szíved joga.

Csak rajtad áll, hogy merre vesz
irányt a lábad. Akkor is, ha
ítéletével körbeírta
a konvent, hogy meddig mehetsz,
utolsó lépéseidet
úgy tedd meg hát, hogy diadallal
verjen a végső korahajnal
dobpergésébe zárt szíved,

hisz nincsen annál szabadabb,
akit csak vesztőhely határol:
egy tűzön ég keresztfa, jászol -
most gyűjts fejedre parazsat!
Csak versre - másra nincs időd!
A jól jött meddőség se ment fel,
csalárd, ki visszaél a csenddel
három nappal halál előtt.

(1984)

KI SZÁMOL EL

Mit ér a legszentebb erény, ha
bűnnek láthatja bárki azt?

Ki sziklával rombol - mit ér, ha
belőle vizet is fakaszt?

Ki szabja meg a lét határát
s halált erénnyé ki avat?

Ki számol el a világgal,
hogy adós sehol nem marad?

Ki? Mit? Miért? Mivégre? Meddig?
A kérdések mentsége véd,

hogy ki ne egyezzen az ember
saját magával semmiképp.

(1988)

UTÓIRAT AZ EVANGÉLIUMHOZ

Mondád, Uram, hogy ELVÉGEZTETETT -
és ez vala egyetlen tévedésed,
Te betöltötted küldetésedet
s mennybe mentél, ránk hagyva az egészet.

A megváltás nem egyszeri kudarc,
de folyamatos megfeszítettetés, mely
- ha tömegesen csődöt mond a harc -
elaprózott ellenpéldákkal érvel.

Utódod nálunk is akadt elég,
ki tüzes trónuson, karóba húzva,
felkötve, holtra verve avagy ép
elméjét vesztve végezé be újra.

Hát így állnak a dolgok, Krisztus Úr.
A messiásnak mondott munkakörben
- mert a világ csak holtakból tanul -
nincs vér szerint egyetlen örökös sem.

(1986)

-&-